

DEZVOLTAREA INDUSTRIEI ÎN COMĂNEȘTI ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

Elena Mihaela PRISACARIU¹

myhamail1974@yahoo.com

ABSTRACT: The beginning of the communist regime has brought major changes in the economic, social and political field, state interference is present in a large extent. Documents from archives in this case, from Orthodox parish archives of St. Spiridon Church in Comanesti provides an overview of the communist period, completing overall known details, so far. Besides the religious aspects are presented data about how the industry developed at the beginning of the communist era, the areas being mining, timber, oil refining.

KEYWORDS: communism, industry, state intervention, religious issues.

Primii ani ai regimului comunist au adus modificări majore în domeniul economic, social și politic, intervenția statului fiind prezentă într-o mare măsură. Reformele adoptate după 1945 au schimbat soarta economiei românești, statul fiind implicat atât în agricultură cât și în industrie. Documentele din arhive, în cazul de față din arhivele parohiei ortodoxe Sf. Spiridon din Comănești, oferă o imagine de ansamblu asupra perioadei comuniste, completând datele cunoscute până în prezent. Din corespondența păstrată, datând din anii 60–70 ai secolului XX, aflăm date de ordin politic, economic și cultural specifice acestei etape din istoria românilor. Corespondența cuprinde note, solicitări și informații venite atât de la autoritățile civile cât și religioase, locale sau centrale, unele din ele făcând referire și la dezvoltarea industriei în anii comunismului.

Printr-o telegramă din anul 1965 venită de la Protoieria Moinești, preotul paroh era informat că „miercuri 24 martie – ziua funeraliilor președintelui consiliului de stat Gh. Gh. Dej. La ora 14.30 se vor trage clopote 3 minute. Protopop Mocanu”². Tot printr-un document din 4 august 1965 era preluat un ordin al Episcopiei Romanului prin care se dorea ca să fie

¹ Profesor, Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești, județul Bacău.

² Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 125/1965, f. 70.

„îndrumați preoții ca în ziua de 6 august ac. să amintească în predici că se împlinesc 20 de ani de la aruncarea bombei atomice asupra Hiroșimei, ocazie cu care va dezaproba această faptă nesăbuită”³.

În ceea ce privește istoria națională, s-a păstrat un ordin al Protopopiatului Moinești din 24 mai care prelua niște precizări al reprezentanților Episcopiei Romanului, referitoare la alcătuirea unei lucrări despre răscoala din anul 1907. Documentul făcea referire la „adresa nr. 289–1965 a Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă Comitetul Central al PMR referitoare la întocmirea monografiei *Marea răscoală a țărănilor din 1907*. În acest scop veți întocmi o statistică cuprinzând anii 1906, 1907 și 1908 din care să se constate nr. morților din întreaga parohie pe fiecare din acești ani în parte și cauza morții lor”⁴. Documentul primit conținea date și precizări venite direct de institut, respectiv „prin compararea datelor privind anii menționați, vom avea posibilitatea să cunoaștem în ce măsură numărul morților din primăvara anului 1907 este mai ridicat decât media anilor 1906 și 1908. Totodată din unele materiale rezultă că în numeroase localități preoții au avut o poziție de sprijinire a luptei țărănimii”⁵.

Documentul trimis de institut este semnat de Ion Popescu Puțuri, iar preotul paroh face următoarele însemnări pe documentul primit „la parohie nu avem nici un fel de arhivă pe anii 1906, 1907, 1908”⁶.

Din același an datează mai multe procese verbale întocmite în urma desfășurării unor ședințe ale consiliului parohial. Un prim document din 10 martie are ca element principal discutarea datelor referitoare la colecta pentru Fondul Central Misionar. În urma centralizării sumelor strânse se constată „s-a realizat suma de 2478 lei care s-au vărsat în casa parohială. (...). Suma respectivă se va depune integral la Protoierie”⁷.

Documentele din anul 1967 completează imaginea despre activitatea preotului paroh și evenimentele din cadrul parohiei Sf. Spiridon din Comănești. Se păstrează documentele care precizează temele conferințelor din acest an, respectiv „*Contribuția bisericii la întărirea familiei în lumina legiuirilor actuale*”⁸ pentru luna martie, „*Abateri ale unor preoți în săvârșirea ierungerilor și aplicarea*

³ *Idem*, f. 72.

⁴ *Idem*, f. 8.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Idem*, f.1 verso.

⁸ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 142/, f. 14.

epitimiilor în scaunul mărtirisirii”⁹, pentru luna aprilie, „Apostolii Petru și Pavel în lumina apostolicității și sobornicității,”¹⁰ pentru luna mai, „465 de ani de la sfințirea mănăstirii Curtea de Argeș”¹¹ pentru luna septembrie și „Preotul, exemplul viu pentru enoriași săi și acțiuni recente ale bisericii ortodoxe române pentru apropierea dintre biserici și pacea lumii”¹² pentru luna noiembrie. Odată cu datele despre temele conferințelor confesionale și administrative sunt trimise și alte solicitări de către reprezentanții Protopopiatului Moinești, ca de exemplu „depunerea raportului de activitate pe intervalul 30 martie–24 aprilie cu privire specială asupra părții sociale”¹³, „depunerea raportului de activitate, a contului de gestiune trim. I-III 1967, debitele parohiale pe trei trimestre”¹⁴ dar și achitarea „debitelor precum și a materialelor luate în cont și trimiterea unui delegat să ridice calendarele pe 1968”¹⁵.

Într-un document venit de la Episcopia Romanului și Hușilor făcea referire la colecta pentru Fondul Central Misionar care urma să se facă ca și în anii trecuți „prin contribuția benevolă a credincioșilor în ziua de 19 martie 1967, Duminica Ortodoxiei, putând fi completată Duminică 26 martie 1967”¹⁶. Într-un proces verbal din 26 martie același an aflăm că în cadrul parohiei „s-a realizat suma de 2800 lei”¹⁷.

Un alt document din 1972 aduce în prim plan un aspect al vieții comunității, respectiv recensământul animalelor. Documentul emis de reprezentanții Protopopiatului Moinești amintea că „între 3–10 ian. a.c. se va efectua conf. HCM nr. 1470/1971 recensământul animalelor domestice pe întreg teritoriul țării în care scop vă invităm atât pe C. Voastră cât și pe cântăreț să faceți înscrieri în formularele respective cu date absolut reale”¹⁸. În documentul citat se făcea referire și la prezența celor doi, preot și cântăreț la „sediul protopopesc, când se va prelua ordinul Departamentului Cultelor nr. 29220/1971, cu privire la contabilitate”¹⁹. Din același an datează

⁹ *Idem*, f. 19.

¹⁰ *Idem*, f. 20.

¹¹ *Idem*, f. 11.

¹² *Idem*, f. 9.

¹³ *Idem*, f. 19.

¹⁴ *Idem*, f. 11.

¹⁵ *Idem*, f. 76.

¹⁶ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 142, f. 7.

¹⁷ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 134/1965, f. 22.

¹⁸ *Idem*, f. 58.

¹⁹ *Ibidem*.

un document venit de la Direcția județeană de poștă și telecomunicații prin care preotul paroh era înștiințat că „începând cu data de 1 iulie 1972 rețeaua telefonică a oficiului PTTR Comănești trece la o clasă superioară”²⁰ și că începând cu aceeași dată „taxele lunare de abonament pentru instalațiile telefonice ce le aveți se modifică după cum urmează 25 lei–30 lei”²¹.

Datele din documentele păstrate din anul 1973 aduc noi detalii despre situația parohiei Sf. Spiridon. În documentul emis de Episcopia Romanului și Hușilor în data de 2 iunie 1973 care prelua ordinul Departamentului Cultelor se preciza că „în vederea realizării de economii pe întreg sectorul economiei noastre naționale, vă rugăm să luați următoarele măsuri să se renunțe cu desăvârșire la construirea de garduri de metal, atât în unitățile de cult subordonate dv. inclusiv cimitirele, cât și la imobilele proprietăți de cult”²².

Despre colecta pentru Fondul Central Misionar aflăm că: „1. se va face prin contribuția benevolă a credincioșilor, în ziua de 3 martie 1974 – Duminica Ortodoxiei – ea putând fi completată în duminica următoare la 10 martie 1974.

2. În ajun, în ziua de 2 martie a.c., preotul paroh va convoca comitetul parohial, spre a examina și organiza strângerea obolului credincioșilor”²³.

Din documentele păstrate din anul 1974 aflăm și că în urma primirii unor documente referitoare la colecta pentru Fondul Central Misionar, consiliul parohial convocat în ședință, centralizând toate listele constată că „s-a realizat suma de 7000 lei”²⁴.

Din perioada 1974–1979 s-au păstrat, în special, documente sub forma unor procese verbale încheiate ca urmare a desfășurării ședințelor comitetului parohial, ședințe prezidate de preotul paroh. În privința temelor conferințelor din acest an, amintim trei documente trimise de ale Protopopiatul Moinești în care se precizau date suplimentare despre acestea. În primul document se preciza că „în a doua jumătate a lunii martie se va ține conferința de orientare când se va trata subiectul *Experiențe pastorale în propovăduirea, apărarea și păstrarea dreptei credințe*”²⁵. Pentru luna mai, tema conferinței administrative urma să fie „Împrospătarea cunoștințelor

²⁰ *Idem*, f. 51.

²¹ *Ibidem*.

²² Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 182/1973, f. 15.

²³ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 190/1974, f. 16.

²⁴ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 134/1974, f. 69.

²⁵ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 190/1974, f. 29.

de administrație parohială și disciplina financiară”²⁶, iar titlul conferinței de orientare din 14 mai urma să fie „Predica de toate zilele”²⁷. Pentru conferința de orientare din luna august se anunța titlul „Patria noastră la împlinirea a 30 de ani de la eliberarea țării noastre 1944–1974”²⁸.

Un document emis de CEC Moinești din 2 februarie 1974 îl anunța pe preotul paroh asupra „schimbării planului de conturi al Casei de Economii și Consemnațiuni. Ca urmare, vă rugăm să vă prezentați într-un termen cât mai scurt la filiala CEC Moinești, cu libretul organizat”²⁹. Un alt document venit de la agenția CEC Moinești în august 1974 conținea următoarele precizări: „disponibilitățile bănești ale organizațiilor se vor păstra la cec numai în conturi curente, colectoare sau speciale, iar libretul de depuneri pentru organizații se desființează. (...). Începând cu data de 30 sept. 1974 soldul libretelor nelichidate se vor bloca neputându-se efectua operațiuni”³⁰.

La acest document se adaugă un altul venit de la *Oficiul pentru pb. de muncă și ocrotiri sociale din Mun. Gh. Gh-Dej*. În el se arăta că „prin prezenta vă aducem la cunoștință că aveți obligația să ne înaintați lunar statul de plată pentru pensionarii încadrați în muncă. Actul va fi înaintat la noi până la 20 ale lunii, cunoscând că în caz contrar nu mai virăm pensii în cont”³¹. Tot aspecte de ordin financiar sunt prezente și în ordinul venit de la Protopopiatul Moinești cu nr. 855 din 17 noiembrie 1974. În document se arăta că „trebuia să întocmiți și să depuneți la oficiul protopopesc planul financiar pe anul 1975 în trei exemplare, iar când depășește 100 000 lei în 4 exemplare. Sumele se vor înscrie la nivelul realizărilor probabile pe anul 1974 cât mai aproape de realitate, astfel că nu va mai fi nevoie de modificări în cursul anului. La salarii vor fi prevăzute sumele din schema aprobată, iar pentru posturile vacante de preot se vor înscrie cotații egale cu 15 la sută din salariile respective”³². Ca răspuns în data de 18 noiembrie 1974, preotul paroh înaintează „în trei exemplare proiectul pentru realizarea planului financiar pe 1974, rugându-vă a-l înainta organelor în drept pentru aprobare”³³.

²⁶ *Idem*, f. 39.

²⁷ *Idem*, f. 42.

²⁸ *Idem*, f. 52.

²⁹ *Idem*, f. 24.

³⁰ *Idem*, f. 51.

³¹ *Idem*, f. 60.

³² *Idem*, f. 61.

³³ *Idem*, f. 64.

Din anul 1975 datează documente care ne oferă informații despre temele și datele conferințele la care urma să participe preotul paroh, la care se adaugă date despre colecta pentru Fondul Misionar Central dar și elemente privind racordarea la conducta de termoficare din zonă, plata CAS-ului, eliberarea unei autorizații pentru construirea casei mortuare. Acestea li se adaugă și elementele de ordin financiar prezente și în anii anteriori.

În luna februarie, preotul paroh era înștiințat de reprezentanții Protoieriei că „în data de 27 februarie a.c. la ora 9 dimineața, sunteți convocat în ședință de lucru la sediul Protoieriei”³⁴. În luna iulie, tema conferinței administrative urma să fie, conform documentului Protoieriei Moinești nr. 450: „Îndatoririle preotului în calitate de paroh”³⁵ iar în luna septembrie, mai precis, 23 sept., subiectul conferinței urma să fie „Forme și manifestări ale vieții creștinești pe pământul românesc. Premise ale organizării Sf. noastre mitropolii. Contribuția lor la promovarea unității spirituale a poporului român”³⁶. Reprezentanții aceleiași protoierii anunțau preotul paroh în data de 27 martie următoarele aspecte: „Casa de pensii a Bisericii Ortodoxe Române București ne-a înaintat o situație cu preoții de pe cuprinsul Protoieriei Moinești care au restanțe C.A.S.. Cucernicia voastră figurați cu suma de lei 1549 proveniți din neplata C.A.S.-urilor la concediile de boală din anii anteriori. În consecință sunteți invitat a achita de urgență sumele restante”³⁷.

Există documente care prezintă și aspectele unei corespondențe cu Consiliul popular al orașului Comănești, Serviciul financiar prin care preotul paroh era informat că „pentru parohia Comănești aveți de plată 202 lei impozit ce trebuie să-l achitați la Consiliul popular al orașului Comănești, serv. Financiar. Totodată vă facem cunoscut că trebuie să prezentați lunar la Serv. Financiar statele de plată a salariilor în vederea verificării lor sub aspectul aplicării impozitului corect”³⁸. La acestea se adaugă și alte precizări cum ar fi cele din luna noiembrie, prezente într-un document al Protopopiatul Moinești cu nr. 80 din 1978 care „prelua un ordin ale Episcopiei privind conferința de orientare s-a fixat pentru data de 22 nov.

³⁴ Arhiva Parohiei „Sf. Spiridon” Comănești, Dosar nr. 197/1975, f. 41.

³⁵ *Idem*, f. 18.

³⁶ *Idem*. f. 10.

³⁷ *Idem*, f.16.

³⁸ *Idem*, f. 20.

a.c. (...) Subiectul conferinței este *Aniversarea a 60 de ani de la formarea statului național unitar român*³⁹, fiind prezentă din nou tematica de ordin istoric.

Elementele de ordin politic, economic și social ajută la o mai bună cunoaștere a perioadei comuniste, mai ales în ceea ce privește istoria locală, parte a istoriei naționale.

³⁹ *Idem*, f. 25.